

ГОРБАЧ Наталія³⁴

Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0001-7743-9845

E-mail: horbachnathalia@gmail.com

РОЗВИТОК МЕДІАКУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Розглянуто завдання з курсу давньої української літератури, що спрямовано як на вироблення розуміння змісту та специфіки, художньої самобутності початкового етапу нашого письменства, так і на розвиток медіакультури сучасного студента-філолога. Зокрема, запропоновані завдання покликані розвивати вміння й навички першокурсників шукати, опрацьовувати, створювати, передавати інформацію та підвищувати культуру її сприймання. **Ключові слова:** давня українська література, медіакультура, інформація.*

***Development of Media Culture in the Study of Ancient Ukrainian Literature.** The article deals with the tasks in the course of ancient Ukrainian literature aimed at developing an understanding of the content and specificity, artistic identity of the initial stage of our literature, as well as at developing the media culture of a modern philology student. In particular, the proposed tasks are designed to develop the skills of the first-year students to search, process, produce, transmit information and improve the culture of its perception.*

***Keywords:** Ancient Ukrainian Literature, Media Culture, Information.*

Вступ. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та мас-медіа потребує всебічної підготовки до ефективного й безпечного їх використання. Відповідно до стандарту вищої освіти України підготовки бакалавра за спеціальністю 035 Філологія, затвердженого наказом МОН України № 869 від 20.06.2019 р., передбачено компетентності, що формують здатність студента до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел та навички використання інформаційних і комунікаційних технологій [4, с. 6–7]. Набуття цих компетентностей є важливим складником медіаосвіти, покликаної підготувати здобувача освіти до належної взаємодії з системою мас-медіа та інформаційно-комунікаційними технологіями. Згідно з концепцією впровадження медіаосвіти в Україні її результатом має стати формування медіакультури як здатності «ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки» [2].

Мета, методи і підходи. Метою запропонованого матеріалу є розвиток медіакультури на заняттях з давньої української літератури. Цей курс як праоснова вітчизняного літературного процесу закладає підґрунтя теоретичних

³⁴ ©ГОРБАЧ Наталія (HORBACH Nataliia)

знань, сприяє усвідомленню літератури як складника духовного розвитку суспільства, розумінню зв'язків письменства з історією, релігією, філософією, його місця в світовому літературному процесі. Використання сучасних технологій як допоміжних під час вивчення цього курсу позитивно впливатиме і на його засвоєння, і на впровадження медіаосвіти в навчальний процес. Застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, описовий метод.

Основні результати. Вивчення курсу розпочинається зі з'ясування особливостей давнього періоду розвитку письменства, одна з яких полягає у рукописному, до виникнення книгодрукування, характері творів. Із лекції студенти отримали уявлення про український скоропис – форму письма, яка з'явилася в другій половині XIV ст. і з якої у XIX ст. постало новочасне ручне письмо. Давні каліграфи у скорописних текстах використовували слова-ідеограми, які читач сприймав цілісно; літери в таких текстах могли пов'язуватися не лише по горизонталі, а й по вертикалі; декоративні елементи передавали настрій тексту тощо. Проте художньо-естетичний потенціал українського скоропису не вичерпаний і сьогодні. Наприклад, шрифти, розроблені на його основі, використовуються в оформленні поштових марок, листівок, постерів і навіть виготовленні книжок.

Зокрема, текст повісті М. Гоголя «Вій» був стилізований художником В. Мітченком під скоропис XVII століття, а отже, зміст твору перебуває в органічній єдності з формою письма, яка використовувалася в той час. Тож для усвідомлення естетично-художньої ваги українського скоропису студенти можуть знайти в мережі або запропонувати самотійно варіанти його використання в сучасному житті.

«Житіє і ходіння Данила, Руської землі Ігумена» запропоновано на самотійне опрацювання здобувачів освіти. Твір середньовічного автора важливий не лише тим, що є найдавнішим відомим паломницьким твором, а й тим, що заклав підвалини розвитку жанру на кілька століть уперед. Перевірити опанування студентами змісту твору можна за допомогою такого завдання: за описаним паломником маршрутом, використовуючи цитати з тексту Данила, ілюстративний матеріал (відповідні малюнки, карти, фото з мережі), створити кілька дописів для уявного тревел-блогу про подорож на Схід. Попередньо студенти можуть ознайомитися з матеріалами про найвідоміші зарубіжні та українські тревел-блоги, зокрема проєкт Ukraïner. Завдання можна виконувати у форматах Word, PowerPoint, у вигляді дописів у соцмережах тощо.

Розглядаючи творчість І. Вишенського, студенти мають справу з гіпотетичною моделлю життєпису полеміста, оскільки з його біографії зберіглося дуже мало відомостей. З огляду на це їм можна запропонувати серед наведених

обрати ймовірні факти життя І. Вишенського та розташувати їх у хронологічному порядку (Народився між 1545–1550 рр. у містечку Судова Вишня в Галичині (нині – територія Львівської області) у міщанській родині. Народився між 1545–1550 рр. у місті Острог на Волині в родині нащадків князя Острозького. У 60-х рр. XVI ст. поселився на Афоні. У 80-х рр. XVI ст. поселився на Афоні. Познайомився і заприятелював з очільниками Львівського братства. Розпочав літературну діяльність. У Львівському братстві видав збірку власних творів «Книжка». Прийняв чернецтво. Відвідав Україну в 1604–1606 рр. Відвідав Україну в 1610–1612 рр. Повернувся на Афон у 1612 р. Жив в Уневському монастирі. Замкнувся в печері. Посварився з очільниками Львівського братства. У 1606 р. повернувся на Афон. Хотів повернутися на Афон, але занедужав і помер у Львові. Видав на Афоні збірку власних творів «Книжка»). Виконання цього завдання передбачає верифікацію наведених вище тверджень під час опрацювання біографії письменника-полеміста в підручниках з давньої української літератури.

Формуванню вміння розрізняти факти і судження може служити завдання до теми «Явище бароко в давньоукраїнській літературі».

Викладач готує низку тверджень, серед яких студентам необхідно виокремити факти і судження, наприклад: термін «бароко» уведений у XVIII ст. класицистами; особливості зорової поезії обґрунтував І. Величковський; Г. Вельфлін вважав бароко занепадницькою формалістичною течією; бароко утвердилося в усіх родах літератури; на думку художника Ель Греко, головним сюжетом мистецтва бароко стає духовне випробування людини тощо. Виконуючи це завдання, слід виходити з того, що факт – це твердження, правдивість якого можна довести, а судження – це особиста думка людини, яка може бути як істинною, так і хибною. Тож до сфери фактів належать повідомлення про події, результати досліджень, статистичні дані, а до сфери суджень – думки, чутки, припущення, оцінки, гіпотези тощо. Завдання може перевірятися з допомогою інтернет-сервісу мультимедійних вправ Learning Apps.

Ознайомлення з поетичною збіркою Г. Сковороди «Сад божественних пісень» передбачає з'ясування семантики її назви. До цього першокурсникам, безперечно, уже відомий підручник з поезики «Сад поетичний» М. Довгалевського. Проте з символічним образом саду в літературі бароко пов'язана ціла низка творів А. Радивиловського, С. Полоцького, К. Транквіліона-Ставровецького, С. Яворського та інших авторів. Щоб мати уявлення про цю традицію, слід ознайомитися з дослідженнями Н. Ковальчук [1] і Л. Сазонової [3]. Студентам можна запропонувати перевірити свої знання у такий спосіб: виписати синонімічні до слова «сад» назви, які вживалися в бароковій літературі, і створити з ними «хмару слів». Або ж включити туди також

слова, які є складниками барокового образу саду. Візуалізацію проводимо за допомогою онлайн-сервісів Word it Out, Word Cloud Generation, WordArt тощо.

Висновки. Запропоновані завдання з курсу давньої української літератури покликані підвищувати медіакультуру першокурсників через розвиток умінь і навичок шукати, опрацьовувати, виробляти, передавати інформацію та усвідомлено її сприймати.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н. Символічний лад українського бароко. *Наукові записки НаУКМА : Теорія та історія культури*. 2001. Т. 19. С. 27–30.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. Найдьоновой, М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
3. Сазонова Л. Жанр вертоградів у східнослов'янському літературному бароко. *Українське літературне бароко*. Київ, 1987. С. 76–108.
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. *Освіта.UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (дата звернення 26.03.2024).

References:

1. Kovalchuk N. Symbolichni lad ukrainskoho baroko. *Naukovi zapysky NaUKMA : Teoriia ta istoriia kultury*. 2001. T. 19. S. 27–30.
2. Kontsepsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) / za red. L. Naidonovi, M. Sliusarevskoho. Kyiv, 2016. 16 s.
3. Sazonova L. Zhanr vertogradiv u skhidnoslovianskomu literaturnomu baroko. *Ukrainske literaturne baroko*. Kyiv, 1987. S. 76–108.
4. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 035 «Filolohiia» haluzi znan 03 «Humanitarni nauky» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. *Osvita.UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (data zvernennia 26.03.2024).

ЖИХОРСЬКА Оксана³⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9722-3160](https://orcid.org/0000-0001-9722-3160)

E-mail: oksanazhykhorska@knu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Використання технологій штучного інтелекту в підготовці майбутніх учителів історії може оптимізувати різні аспекти діяльності викладача, зокрема підготовку до навчальних занять, розроблення методичного забезпечення, оцінювання навчальних досягнень студентів. Такі технології можуть допомогти в аналізі навчальної інформації, створенні візуального контенту, індивідуалізації навчання, організації інтерактивного навчання та гейміфікації освітнього процесу. Однак виникають проблеми щодо виконання студентами робіт за допомогою штучного інтелекту, а перед викладачами постає завдання з їх ідентифікації, що потребує впровадження політики

³⁵ ©ЖИХОРСЬКА Оксана (ZHUKHORSKA Oksana)